

اثربخشی آموزش برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلیپو بر بهبود عملکرد حل مسأله و دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی

احمد عابدی¹
مریم قادری نجف آبادی²
مژگان شوشتاری³
فرشته گلشنی⁴

تاریخ وصول: 1390/10/1 تاریخ پذیرش: 1391/1/20

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر آموزش برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلیپو بر بهبود عملکرد حل مسأله و دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی انجام گرفت. از روش پژوهش نیمه تجربی، با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی با نارسایی ویژه در ریاضی شهرستان نجف‌آباد در سال تحصیلی 89-90 بود. به منظور انجام گرفتن این پژوهش، 20 دانش‌آموز با نارسایی ویژه در ریاضی، انتخاب و با روش تصادفی به گروه‌های آزمایش و کنترل گمارده شدند (یک گروه 10 نفری آزمایش و یک گروه 10 نفری کنترل). ابزارهای مورد استفاده عبارت از پرسشنامه فراشناخت پانورا و فیلیپو، چک‌لیست تشخیصی اختلال ریاضی تبریژی، مقیاس هوش ریون و

1- دکتری روانشناسی عمومی، استادیار دانشگاه اصفهان
a.abedi44@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی
ghaderimesbah@yahoo.com

3- کارشناس ارشد روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص
mojganshoostari@yahoo.com

4- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشگاه
علامه طباطبائی

آزمون عملکرد تحصیلی ریاضی بودند. مداخله مربوط به آموزش برنامه فراشناخت پانورا و فیلمپو بر روی گروه آزمایش به صورت انفرادی و در 8 جلسه 45 دقیقه‌ای انجام گرفت. داده‌های به دست آمده با روش آماری تحلیل کواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد که بین میانگین نمرات دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود داشت ($p = 0/05$). در مجموع یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که آموزش برنامه فراشناخت پانورا و فیلمپو بر عملکرد حل مسأله و دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر می‌باشد. پیشنهاد می‌گردد که از روش آموزش فراشناخت پانورا و فیلمپو به عنوان یک روش مفید در رفع مشکلات حل مسأله دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی استفاده گردد.

واژگان کلیدی: ناتوانی ریاضی، برنامه پانورا و فیلمپو، حل مسأله، دانش و مهارت فراشناخت.

مقدمه

نارسایی‌های ویژه در ریاضی¹ به عنوان یک اختلال در سومین نسخه راهنمای تشخیص و آماری اختلالات روانی² (Dsm-III) در سال 1980 مطرح گردید. این اختلال، عبارت از ناتوانی در انجام یافتن مهارت‌های حساب با توجه به ظرفیت هوش و سطح مورد انتظار از کودک است، که این مهارت‌ها می‌بایست به کمک مقیاس‌های میزان شده فردی اندازه‌گیری شده باشد. براساس ویراست چهارم اصلاح شده راهنمای تشخیص و آماری اختلالات روانی³ این کودکان در چهار گروه از مهارت‌های زبانی، ادراکی، ریاضی و توجهی مرتبط

1. Mathematics Learning disabilities

2. Diagnostic and statistical manual of mental disorders- third Edition text revision

3. Diagnostic and statistical manual of mental disorders- 4th Edition text revision

با ریاضیات مشکل دارند. به عبارت دیگر نارسایی‌های ویژه در ریاضی اصطلاحی برای گستره وسیعی از ناتوانی‌های دیرپا در حوزه ریاضیات است (دوکر¹، 2005). نارسایی‌های ویژه در ریاضی، در برخی از کودکان از سنین پایین شروع می‌شود ولی در اغلب آنها در دوره دبستان خود را نشان می‌دهد و تا دوره راهنمایی و دبیرستان نیز ادامه می‌یابد (دوکر، 2005؛ گرستن، جوردن و فلوجر²، 2005).

فوکس و فوکس³ (2005) همه‌گیری نارسایی ویژه در ریاضی را در دبستان 5 تا 8 درصد و رضانی (1380) در شهر تهران حدود 5 درصد برآورد کرده‌اند. در سبب‌شناسی نارسایی ویژه در ریاضی فرضیه‌هایی مطرح شده که در مجموع می‌توان به ترکیبی از تأثیرات محیط و ژنتیک اشاره کرد (روسل و نوئل⁴، 2007؛ افروز، 1385). به منظور مداخله و درمان ناتوانی‌های یادگیری همواره روی آوردهای آموزشی گوناگونی ارائه شده است. روان‌شناسی رفتاری و انواع روش‌های زیرمجموعه آن که بر تحلیل رفتارهای مورد نیاز برای یادگیری تکلیف و یا برنامه درسی تأکید می‌کند، تمرین‌های آموزشی مشتق از این نظریه «آموزش مستقیم م⁵» نامیده می‌شود. آموزش مستقیم با ارائه نحوه آموزش فنون تدریس مکملی برای طراحی آموزشی است و به عنوان یک نظام جامع طراحی برنامه‌های درسی را با آموزش فنونی برای گسترش برنامه‌های آموزشی مختلف یکپارچه می‌سازد (گیری⁶، 2006؛ روزن شاین¹، 1986).

1. Dowkere

2. Gersten, Jordan & Flojo

3. Fuchs & Fuchs

4. Rousselle & Noel

5. Direct Instruction

6. Geary

آموزش‌های شناختی² به آن دسته از راهبردهایی تکیه دارد که به وسیله آن اطلاعات مورد توجه قرار می‌گیرد، تشخیص داده می‌شوند، به رمز در می‌آیند و در نهایت در حافظه ذخیره می‌شوند تا در موقع نیاز فراخوانده شوند (سیف، 1384؛ کله وچان، 1372؛ لرنر، 1384؛ کولی کیان³ و استنبرگ 1989). در واقع آموزش‌های شناختی بر چگونگی یادگیری افراد متمرکز است مسیری که در خود تلویحات و راهبردهای متعددی برای تدریس به دانش‌آموزان با نارسایی‌های ویژه دارد که می‌توان آن را به کار گرفت و در توجه کردن، به خاطر سپردن، فهمیدن، فکر کردن و لذت بردن از یادگیری به این دانش‌آموزان کمک کرد (لرنر، 1384). مداخلات فراشناختی⁴ نیز مطرح می‌کند که بسیاری از دانش‌آموزانی که در یادگیری مشکل دارند، در واقع مشکل آنان این است که هیچ وقت یاد نگرفته‌اند که چگونه یاد بگیرند (پاریس⁵ و همکاران، 1983؛ به نقل از دمبو،⁶ 1994). بنابراین نظر برنامه‌های آموزشی فراشناختی گوناگونی برای دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری ارائه شده است و اثربخشی آن همواره مورد تأیید بوده است (مانتاگو⁷، 1997؛ دیسوت، رویرس و بایرس⁸، 2001؛ کاتینهو⁹، 2008) همچنین در پژوهشی عریضی، عابدی و تاجی (1384) نشان دادند که دانش فراشناختی، مهمترین، متغیر پیشایند شایستگی ریاضی در کودکان می‌باشد.

-
1. Rosenshine
 2. Cognitive Trait
 3. Kollingian
 4. Metacognitive intervention
 5. Paris
 6. Dembo
 7. Mantague
 8. Desoete&Roeyers&Buyrsse
 9. Coutinho

پانورا و فیلیپو¹ (2007) فراشناخت را فرایندی می‌دانند که افراد به تفکر، درباره‌ تفکر خود می‌پردازند و راهبردهایی را برای حل مسئله گسترش می‌دهند، علاوه بر این، این راهبردها مبتنی بر هدف هستند، آگاهانه برانگیخته می‌شوند و تلاش دانش‌آموزان را بیشتر می‌کنند. طبق این نظر برنامه‌ آموزش پانورا و فیلیپو یک روش یادگیری فراشناخت ویژه حل مسائل ریاضی است و علاوه بر آن به جنبه‌های انگیزشی و نگرشی به یادگیری دانش‌آموزان نیز توجه خاص دارد. این برنامه بنابر پژوهش‌های گردآوری شده از پانورا و فیلیپو در زمینه فراشناخت در ریاضی که تحت عناوین «توانایی فراشناخت در ریاضیات» (2007)، «سنجش توانایی فراشناخت در ریاضیات» (2007)، توانایی فراشناخت در ریاضیات: مواردی از خود‌پرسی و ارزیابی خود (2007) و «تغییر تکاملی توانایی فراشناختی دانش‌آموزان در ریاضیات به نسبت توانایی‌های شناختی آنها» (2007) بدین گونه تهیه گردید.

این برنامه شامل 4 گام به قرار زیر می‌باشد: تقویت خودپنداره دانش‌آموزان نسبت به درس ریاضی، افزایش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان نسبت به درس ریاضی، آموزش خود تنظیمی در یادگیری ریاضی و آموزش راهکارهای فراشناختی. پژوهش‌های زیادی تأثیر استفاده از راهکارهای فراشناختی را در افزایش و بهبود عملکرد ریاضی دانش‌آموزان نشان داده‌اند (فلاول، 1985؛ فوج و اون، 2002؛ وایپ، 2007؛ یوسفی و یوسفی لویه، 1380).

با توجه به اهمیت مسئله نارسایی‌های ویژه در ریاضی و ضرورت استفاده از راهبردهای فراشناختی،

هدف کلی پژوهش حاضر این است که تأثیر برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلپو را به عنوان یک روش جدید یادگیری فراشناخت ویژه حل مسائل ریاضی، بر بهبود عملکرد حل مسأله و دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان دارای نارسایی ویژه در ریاضی رادر نمونه‌های ایرانی مورد بررسی قرار دهد. به منظور انجام این پژوهش فرضیه‌های زیر مدنظر قرار گرفتند:

روش برنامه آموزش فراشناخت پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد حل مسئله دانش‌آموزان با نارسایی‌های ویژه در ریاضی مؤثر است.

روش برنامه آموزش فراشناخت پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر است.

با توجه به فرضیات پژوهش اهداف پژوهش مشتمل بر تعیین اثربخشی روش برنامه آموزش فراشناخت پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد حل مسأله و همچنین بر بهبود عملکرد دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر می‌باشد.

روش

روش پژوهش از نوع آزمایشی با طرح پیش‌آزمون – پس‌آزمون با گروه کنترل است.

جامعه آماری

بر اساس ماهیت و هدف اصلی پژوهش که مبتنی بر بررسی تأثیر برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد حل مسأله دانش آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی می‌باشد، جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانش آموزان مدارس دولتی و غیردولتی (دختر و پسر) پایه چهارم ابتدایی با نارسایی ویژه در ریاضی شهرستان نجف آباد در سال تحصیلی 89-90 بودند.

نمونه و روش نمونه‌گیری

حجم نمونه بر اساس نوع روش پژوهش 20 نفر از دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی با نارسایی ویژه در ریاضی می‌باشد که از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای استفاده شد. به این صورت که از بین 97 مدرسه ابتدایی (دخترانه و پسرانه) شهرستان نجف آباد 10 مدرسه (5 مدرسه دخترانه و 5 مدرسه پسرانه) را به طور تصادفی انتخاب نموده و در مرحله بعد 10 کلاس از بین کلاس‌های چهارم این مدارس انتخاب شد. سپس دانش‌آموزانی که در درس ریاضی ضعیف و در سایر دروس متوسط یا قوی بودند توسط کادر آموزشی مشخص شد و معلمان این دانش‌آموزان در مورد آنها چک لیست تشخیصی اختلال ریاضی پایه چهارم ابتدایی تبریزی (1389) را تکمیل کردند و در صورتی که واجد شرایط بودند به عنوان نمونه پژوهش مورد انتخاب قرار گرفتند. این 20 نفر گروه نمونه به طور تصادفی در دو گروه 10 نفری آزمایش و کنترل که از نظر ویژگی‌های مهم همتا شده بودند، گمارش شدند. متغیر مستقل مداخله آموزش برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلپو است. این برنامه شامل 4 گام به قرار زیر می‌باشد: تقویت خود پنداره دانش آموزان نسبت به درس ریاضی، افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان نسبت به درس ریاضی،

آموزش خودتنظیمی در یادگیری ریاضی و آموزش راهکارهای فراشناختی.

گام اول: تقویت خودپنداره¹ دانش آموزان نسبت به درس ریاضی

پانورا و فیلیپو خود پنداره را به باورها و افکار دانش آموزان در مورد خود و همچنین داشتن تصویری از خود کارآمدی و توانایی‌های وی تعریف کرده اند و معتقدند دانش آموزانی که خودپنداره مثبتی از خود دارند، مطالب آموزشی را آسان‌تر فرا می‌گیرند و چنانچه در موقعیت‌های چالش برانگیز رو به رو شوند ترس از خود نشان نمی‌دهند و برای رفع چالش تلاش و وقت بیشتری صرف می‌کنند. همچنین خودپنداره بالای دانش‌آموزان منجر به افزایش موفقیت در انجام دادن تکالیف و رسیدن به احساس شایستگی تحصیلی، انگیزش تحصیلی بالا و بهبود و پیشرفت تحصیلی و افزایش عملکرد دانش آموزان می‌شود.

گام دوم: افزایش انگیزش² تحصیلی دانش آموزان نسبت به درس ریاضی

بنابر تعریف پانورا و فیلیپوانگیزش بیانگر ایده‌ها و افکار دانش آموزان در مورد تأثیر تلاش آنها و آرزوی آنها برای عملکرد و انجام دادن وظیفه و همچنین تأثیر والدین و معلمان آنها می‌باشد. انگیزه تحصیلی موجب گرایش‌های فراگیر به وارد و درگیر شدن در فعالیت یادگیری و تلاش مداوم در انجام دادن فعالیت و به پایان رساندن فعالیت تحصیلی می‌باشد که عامل اساسی در پیشرفت و افزایش عملکرد دانش آموزان است و شامل دو فاکتور انگیزه درونی و بیرونی می‌باشد.

1. Self-image

2. Motivation

انگیزه‌های درونی از جمله تسلط، کنجکاوی و غلبه بر چالش‌هاست و به عبارتی مبتنی بر نیازهای درونی فرد برای تعامل و تأثیرگذاری بر محیط می‌باشد. انگیزه‌های بیرونی مانند انواع پاداش‌های مادی و معنوی از سوی والدین، معلمان و محیط است که منجر به افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. وایپ (2007) در پژوهشی تأثیر عامل انگیزش را در افزایش عملکرد دانش‌آموزان نشان داده است.

گام سوم: آموزش خودتنظیمی¹ در یادگیری ریاضی

خودتنظیمی را پانورا و فیلپو شامل آیت‌های مشخص‌کننده اهداف مسأله، درک مفهوم، استفاده از دانش و آگاهی برای هر هدف جهت ایجاد یک راهکار مناسب و کنترل پیشرفت در جهت حل مسأله تعریف می‌کنند. ایشان معتقدند خودتنظیمی در زمینه هیجان‌ها، رفتارها و شناخت‌ها اهمیت زیادی دارد و موجب روشن شدن موقعیت یادگیری و اهداف آموزشی، انتخاب راهبردهای صحیح شناختی، کنترل هیجانات در موقعیت‌های چالش برانگیز و افزایش آگاهی فراشناختی می‌شود. همچنین خودتنظیمی به توانایی کنترل و سازگار کردن دانش‌آموز برای دستیابی به تقاضاهای محیطی اشاره دارد.

گام چهارم آموزش راهکارهای فراشناختی²

پانورا و فیلپو (2007) راهکارهای فراشناختی را آن دسته از طرح‌هایی می‌دانند که به دانش‌آموزان ارائه می‌شود تا به کمک آن بتوانند مسائل را حل و بر موانع شناختی غلبه کنند. در این فاکتور برای حل مسأله به ترتیب زیر گام‌هایی به دانش‌آموزان ارائه می‌گردد. گام اول) از روی مسأله با

1. Self-regulation
2. Metacognitive

صدای بلند بخوان (فراخوان)؛ گام دوم) مسئله را برای خودت تفسیر کن (تفسیر کردن)؛ گام سوم) شکل مسئله را به طور ساده ترسیم کن (مجسم سازی)؛ گام چهارم) فکر کن که آیا باید مسئله را جمع کنند یا تفریق (فرضیه سازی)؛ گام پنجم) جواب مسئله را حدس بزن؛ گام ششم) مسئله را به طور دقیق محاسبه کن؛ گام هفتم) به دقت مسئله را بازبینی کن. این گام‌ها به صورت راهنمایی آشکار، خودراهنمایی کاهنده و حل مسئله بدون بیان مراحل مورد استفاده واقع می‌شود. متغییر وابسته، عملکرد حل مسئله و همچنین دانش و مهارت فراشناخت دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری ریاضی است.

ابزار پژوهش

در این پژوهش، ابزارهای زیر به کار رفته است.

چک لیست تشخیصی اختلال ریاضی

چک لیست تشخیصی اختلال ریاضی مقطع چهارم ابتدایی، توسط تبریزی (1389) گردآوری شده است. که شامل 39 آیتم و از لحاظ محتوایی مربوط به کتاب ریاضی چهارم ابتدایی می‌باشد. این چک لیست می‌بایست توسط آموزگار دانش‌آموز تکمیل شود، به گونه‌ای که آموزگار یک یک مفاد این پرسشنامه را مطالعه کرده و دانش‌آموز را تحت ارزیابی قرار می‌دهد سپس مواردی که دانش‌آموز در آنها تواناست با پاسخ بلی و مواردی که نیاز به آموزش بیشتر و بازپروری دارد را با پاسخ خیر جواب می‌دهد. سپس دانش‌آموزانی که در کمتر از 50 درصد مفاد این پرسشنامه توانا باشند، تشخیص اختلال ریاضی در مورد آنها موجه می‌شود. روایی و پایایی این چک لیست در تحقیقات زیادی تأیید شده است.

پرسشنامه ارزیابی و سنجش مهارت‌های فراشناخت ریاضی پانورا و فیلپو

این پرسشنامه شامل 30 آیتم که پاسخ‌ها به صورت پنج درجه‌ای لیکرت از 4 تا 0 نمره دهی می‌شوند. چنانچه فرد رفتار موردنظر را در انجام دادن تکالیف درسی همیشه به کار می‌برد نمره 4 و چنانچه رفتار موردنظر را در انجام دادن تکالیف درسی به کار نمی‌برد نمره 0 (صفر) می‌گیرد و برای درجه بندی‌های بینابین اعداد 1، 2، 3 وجود دارد. میانگین در این آزمون $2/5$ می‌باشد و به دست آوردن $2/5$ یا بیشتر بر داشتن مهارت‌های فراشناختی در ریاضی دلالت دارد. پایایی این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با $0/86$ گزارش شده است. همچنین روایی این پرسشنامه به روش تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفته و مناسب گزارش شده است. این پرسشنامه از 4 عامل خودپنداره ریاضیاتی، خودتنظیمی، راهکارهای فراشناختی و انگیزش تشکیل شده است.

آزمون هوش ریون¹

این آزمون برای سنجش رشد ذهنی در سال 1938 ساخته شده است. شامل 60 آیکن تصویری یا ماتریس پیشرو می‌باشد. فرم دوم (سیاه و سفید) این آزمون برای سنجش هوش در سنین 5 تا 65 مناسب است. ولی بهترین کاربرد را بین سنین 9 تا 18 سال دارد. در ضمن این آزمون نا وابسته به فرهنگ است و در ایران توسط رحمانی هنجاریابی شده است. روایی این آزمون در همبستگی با تست هوش وکسلر برابر با $0/86$ گزارش شده است و پایایی آن در تحقیقات متعدد بین $0/83$ تا $0/93$ به دست آمده است (توکلی و همکاران، 1386).

آزمون عملکرد ریاضی

منظور از عملکرد حل مسأله ریاضی، نمرات کسب شده در آزمون حل مسأله ریاضی است که یک آزمون معلم ساخته و دارای 10 سؤال مربوط به مطالب کتاب ریاضی پایه چهارم ابتدایی می‌باشد. امتیاز هر سؤال 2 نمره و نمره کل این آزمون 20 می‌باشد. اعتبار این آزمون براساس اعتبار محتوایی و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با 84/84. به دست آمد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها: برای پاسخگویی به فرضیه‌های پژوهش از میانگین و انحراف معیار و همچنین تحلیل کواریانس تک متغیره (آنکوا) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این بخش ابتدا میانگین و انحراف معیار دو گروه کنترل و آزمایش و سپس تحلیل کواریانس برای تفاوت گروه‌ها در مورد هر فرضیه ارائه شده است.

فرضیه اول: روش فراشناختی پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد حل مسئله دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری ریاضی مؤثر است.

جدول 1. میانگین و انحراف معیار حل مسأله در دو گروه کنترل و آزمایش

گروه کنترل		گروه آزمایش		متغیر وابسته
میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
3/10-	6/999	4/4-	5/232	پیش آزمون
10/00	6/896	15/10	1/853	پس آزمون

اطلاعات جدول 1 میانگین و انحراف معیار گروه‌های آزمایش و کنترل، در پیش آزمون و پس آزمون در متغیر حل مسئله را نشان می‌دهد. براساس این اطلاعات میانگین‌های گروه‌های آزمایش، پس از مداخلات افزایش داشته است و این نشان دهنده این موضوع است که مداخلات مؤثر بوده است و توانایی حل مسئله افزایش یافته است.

جدول 2. نتایج آزمون کواریانس تفاوت دو گروه کنترل و آزمایش در متغیر حل مسئله (پس آزمون)

منبع تغییرات	شخص آماري	مجموع مجذورات آزادي	درجه میانگین مجذورات	F	سطح معناداري	Eta^2 توان
پس آزمون	32/042	1	32/042	1/276	0/274	0/187
عضویت گروهی	143/001	1	143/001	5/695	0/029	0/814
خطا (درون گروهی)	426/858	17	25/109			
کل	601/901	19				

نتایج جدول 2 نشان می‌دهد، با در نظر گرفتن نمرات پیش آزمون به عنوان متغیر همپراش (کمکی)، مداخله مبتنی بر آموزش برنامه فراشناخت پانورا و

فیلیپو منجر به تفاوت معنی‌دار بین گروه آزمایش و کنترل شده است. میزان تأثیر 0/42 بوده است. یعنی 42 درصد واریانس پس آزمون مربوط به مداخله مبتنی بر آموزش برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلیپو می‌باشد. به عبارت دیگر، 42 درصد اختلاف بین گروه آزمایش و گروه کنترل در پس آزمون ناشی از اعمال متغیر مستقل بوده است. یافته‌های جدول نشان می‌دهد که آموزش برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلیپو بر بهبود عملکرد حل مسأله دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر است.

فرضیه دوم: آموزش برنامه‌فراشناختی پانورا و فیلیپو بر افزایش دانش و مهارت‌های فراشناخت دانش‌آموز با ناتوانی یادگیری ریاضی مؤثر است.

جدول 3. میانگین و انحراف معیار دانش و مهارت‌های فرا شناخت در دو گروه کنترل و آزمایش

متغیر وابسته		گروه کنترل		گروه آزمایش	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
دانش	پیش آزمون	2/1030	0/2896	2/0150	0/3214
ومهارت‌های فرا شناخت	پس آزمون	2/1470	0/2700	2/4710	0/2636

اطلاعات جدول 3 میانگین و انحراف معیار گروه‌های آزمایش و کنترل، در پیش آزمون و پس آزمون در متغیر دانش و مهارت فراشناخت را نشان می‌دهد. براساس این اطلاعات میانگین‌های گروه‌های آزمایش، پس از مداخلات افزایش داشته است. و این نشان دهنده این موضوع است مداخلات مؤثر بوده است و دانش و مهارت فراشناخت افزایش یافته است.

جدول 4. نتایج آزمون کواریانس تفاوت دو گروه کنترل و آزمایش در متغیر دانش و مهارت‌های فراشناخت (پس آزمون)

شاخص آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی مجذورات	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	Eta^2 توان	منبع تغییرات
پس آزمون	1/178	1	1/178	192/932	0/000	0/919	1/000
گروه	0/547	1	0/547	89/526	0/000	0/840	1/000
خطا (درون گروهی)	0/104	17	0/006				
کل	1/829	19					

نتایج جدول 4 نشان می‌دهد، با در نظر گرفتن نمرات پیش آزمون به عنوان متغیر همپراش (کمکی)، مداخله مبتنی بر آموزش برنامه فراشناخت پانورا و فیلپو منجر به تفاوت معنی دار بین گروه آزمایش و کنترل شده است. میزان تأثیر 0/84 بوده است. یعنی 84 درصد واریانس پس آزمون مربوط به مداخله مبتنی بر آموزش برنامه فراشناخت پانورا و فیلپو می‌باشد. به عبارت دیگر، 84 درصد اختلاف بین گروه آزمایش و گروه کنترل در پس آزمون ناشی از اعمال متغیر مستقل بوده است. یافته‌های جدول نشان می‌دهد که آموزش برنامه فراشناخت پانورا و فیلپو بر بهبود دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف کلی، بررسی اثر بخشی روش فراشناختی پانورا و فیلپو بر بهبود عملکرد حل مسأله و عملکرد دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی انجام گرفت. بحث پیرامون فرضیه اول: براساس نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش میانگین نمره حل مسأله در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون به طور معناداری افزایش یافته است. زیرا مقدار سطح معناداری

(ارزش یا مقدار p) برابر 0/029 است و چون این مقدار کمتر از 0/05 است، لذا تفاوت مشاهده شده از نظر آماری در سطح اطمینان 95 درصد معنادار است. به بیان دیگر تفاوت دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به مداخله آموزش برنامه‌فراشناخت پانوراوفیلیپو بر حل مسأله، معنادار است. در نتیجه می‌توان بیان کرد؛ روش فراشناخت پانورا و فیلیپو بر بهبود عملکرد حل مسأله دانش‌آموزان بانارسایی ویژه در ریاضی مؤثر است. با استفاده از نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان تبیین کرد که برنامه‌فراشناخت پانورا و فیلیپو موجب بهبود عملکرد حل مسئله دانش‌آموزان می‌شود. به این دلیل که این روش با افزایش خودپنداره مثبت ریاضیاتی باعث می‌شود که دانش‌آموزان در مواجهه با مسائل مثل سابق منفعلانه برخورد نکنند بلکه به صورت فعال درگیر حل مسئله شوند و بتوانند موفقیت تحصیلی حاصل از آن را اسناددهی درونی کنند که خود موجب افزایش انگیزه تحصیلی در آنان می‌شود. افزایش انگیزه تحصیلی در این دانش‌آموزان باعث احساس نیاز به غلبه بر چالش‌ها و مسائل و همچنین افزایش تأثیرگذاری بر محیط می‌شود. آموزش خودتنظیمی به این دانش‌آموزان، موجب درک ارتباط جزئیات و حقایق یک مسئله و شکستن یک هدف کلی به اهداف ویژه و در آخر حل آن می‌شود. این آموزش منجر به کنترل عملکرد توسط خود دانش‌آموز در موقعیت‌های آموزشی و امتحانی شده که باعث کاهش اضطراب و ترس از این موقعیت‌ها می‌شود. آموزش راهکارهای فراشناختی روش مؤثری را در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهد تا توسط آن بتوانند بر موانع شناختی غلبه کنند و بتوانند مسائل را حل کنند. بدین گونه است که برنامه پانورا و فیلیپو به دانش‌آموزان چگونگی یادگرفتن، چگونگی برخورد با

مسائل را آموزش می‌دهد و باعث بهبود عملکرد حل مسئله در آنان می‌شود. نتایج این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام گرفته و با در نظر گرفتن شرایط مختلف فرهنگی با هیچ یک از پژوهش‌ها ناهمخوانی نشان نداد. علاوه بر آن این یافته‌ها با نتایج حاصل از پژوهش‌های خارجی فوج واون¹، (2002). مانتاگو، (1997). دی سوت، رویرس و بایرس، (2001). کانتینهو، (2008) و مطالعات داخلی عریضی، عابدی و تاجی (1384). صالحی و همکاران (1383). یوسفی و یوسفی لویه (1382) همخوانی نشان می‌دهد.

بحث پیرامون فرضیه دوم: براساس نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش دانش و مهارت‌های فراشناخت در مرحله پس آزمون در گروه کنترل به طور معناداری افزایش یافته است. زیرا مقدار سطح معناداری (ارزش یا مقدار p) برابر $p < 0/000$ است و چون این مقدار کمتر از $0/01$ است، لذا تفاوت مشاهده شده از نظر آماری در سطح اطمینان 99 درصد معنادار است. به بیان دیگر تفاوت دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به مداخله آموزش برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلپو (دانش و مهارت‌های فراشناخت)، معنادار است. به عبارت دیگر آموزش برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلپو بر افزایش دانش و مهارت‌های فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه در ریاضی مؤثر است. با در نظر گرفتن مجذور t ، می‌توان گفت؛ 84 درصد این تغییرات یا بهبود ناشی از تأثیر مداخله یا آموزش برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلپو است. از این حیث می‌توان تبیین کرد که برنامه‌ فراشناخت پانورا و فیلپو بر دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با نارسایی ویژه ریاضی

مؤثر است چرا که تقویت خودپنداره ریاضیاتی دانش‌آموزان منجر به افزایش اعتماد به نفس آنان در برابر تکالیف، کسب آگاهی واقع بینانه نسبت به توانایی و ضعف‌های خود، رسیدن به احساس شایستگی تحصیلی و افزایش انگیزه تحصیلی در آنان می‌شود. همچنین آموزش خودتنظیمی، در موقعیت یادگیری باعث روشن شدن اهداف آموزشی، استفاده از راهبردهای صحیح شناختی، تنظیم میزان پیشرفت حل مسئله و کنترل هیجانات در موقعیت‌های چالش برانگیز می‌شود و در آخر هم آموزش راهکارهای فراشناختی باعث در دست داشتن روش‌های مؤثر فراشناختی در هنگام مواجهه با تکالیف می‌شود. در نتیجه همه این عوامل می‌توان بیان کرد که برنامه فراشناخت پانورا و فیلپو باعث بهبود دانش و مهارت فراشناخت دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری ریاضی می‌شود. نتایج این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام گرفته و با در نظر گرفتن شرایط مختلف فرهنگی با هیچ یک از پژوهش‌ها ناهمخوانی نشان نداد علاوه بر آن این یافته‌ها با نتایج حاصل از پژوهش‌های خارجی وول فولک (2004، به نقل از لطف آبادی، 1384). و ایپ¹، (2007) و مطالعه داخلی محبوبه فولادچنگ (1384) همخوانی نشان می‌دهد.

محدودیت‌های پژوهش

پانورا و فیلپو برنامه آموزش فراشناخت حل مسئله خود را برای دانش‌آموزان پایه سوم، چهارم و پنجم ابتدایی (8-10 سال) تدارک دیده‌اند در حالی که در این پژوهش برای کنترل بیشتر میانگین این مقاطع یعنی صرفاً دانش‌آموزان با اختلال یادگیری چهارم ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت

1. yip

بنابراین تعمیم نتایج به مقاطع سوم و پنجم ابتدایی باید با احتیاط صورت گیرد. مداخله آموزشی این پژوهش توسط خود پژوهشگر صورت گرفته است. در حالی که سعی شده است همواره صداقت در انجام گرفتن پژوهش جاری باشد اما در این امر امکان سوگیری وجود دارد.

پیشنهاد های حاصل از یافته های پژوهش

با توجه به اینکه تأثیر آموزش فراشناخت پانورا و فیلپو به عنوان یک روش مفید در رفع مشکلات حل مسأله دانش آموزان با نارسایی های ویژه در یادگیری و همچنین به منظور بهبود عملکرد دانش و مهارت فراشناخت آنان تأیید گردید، پیشنهاد می گردد که این روش و نحوه اجرای آن در اختیار متخصصان و مربیان قرار گیرد.

با توجه به اثر بخشی آموزش های فراشناخت و به طور ویژه این برنامه باید به عنوان بخشی از برنامه های کلاس درس آموزشی و برنامه ریزی درسی گنجانده شود.

منابع فارسی

- افروز، غلامعلی. (1385). اختلالات یادگیری. تهران: دانشگاه پیام نور.
- تبریزی، مصطفی. (1389). درمان اختلالات ریاضی. تهران: فراروان.
- رمضانی، مژگان. (1380). بررسی میزان شیوع حساب نارسایی در دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم مدارس تهران. تهران: پژوهشکده کودکان استثنایی. سال سوم شماره پیاپی. 1-9، صص 223-246.
- رمضانی، مژگان. (1380). حساب نارسایی: معمای کودکانی که در اکتساب ریاضیات مشکل دارند. ماهنامه تعلیم و تربیت استثنایی. شماره 43. صص 3-34.

- سیف، علی اکبر. (1384). *روانشناسی پرورشی*. چاپ پانزدهم. تهران: نشر آگاه.
- صالحی، جواد؛ کریمی، یوسف. (1383). *تأثیر دانش فراشناختی و آموزش روش خود پرسشگری هدایت شده بر عملکرد حل مسأله کودکان: یک رویکرد فرایند گرا*. مجله روانشناسی. شماره 30. صص 144-157.
- عریضی، حمیدرضا؛ عابدی، احمد؛ تاجی، مریم. (1384). *رابطه بین توانایی شمارش، توجه بصری، درک شنیداری و دانش فراشناختی با شایستگی ریاضی در کودکان 5 تا 6 ساله*. تهران: مجله علمی - پژوهشی نوآوری‌های آموزشی. شماره 13.
- فولاد چنگ، محبوبه. (1384). *بررسی تأثیر آموزش فراشناختی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی*. تهران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی شماره 14. صص 149-162
- کله، پیتر؛ جان، لورنا. (1372). *روش‌ها و راهبردها در تعلیم و تربیت کودکان استثنایی*. ماهر، فرهاد. تهران: نشر قومس.
- لرنر، ژانت. (1384). *ناتوانی‌های یادگیری: نظریه‌ها، تشخیص و راهبردهای تدریس*. دانش، عصمت. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- یوسفی، فخرالسادات؛ پوشنه، کامبیز؛ یوسفی لویه، مجید. (1380). *بررسی تأثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی در بهبود عملکرد حل مسأله ریاضی دانش آموزان حساب نارسا*. ماهنامه تعلیم و تربیت استثنایی، شماره 20 و 21. صص 3-9.

منابع لاتین

- courtinho,s.(2008). *self-Efficacy meta cognition, and performance*. North American Journal of psychology. 2008, vol. 10, No.1, 165-172
- Dembo, M.H. (1994). *Applying educational psychology* (5th ed), Newyourk: Longman.
- Desoete,A.Roeyers,H.Buysse,A.(2001) . meta cognition and Mathematical problem-solving in grade3. *journal of learning disabilities*, 34(5).435-449.
- Dowkere, A.(2005).Early identification and intervention for student with mathematics difficulties. *Journal of learning Disabilities* , 38, 328-331.
- Flavell,j,H.(1985) . *cognitive development* .prentice Hal .2 thed
- Fuchs, L.S. & Fuchs, D. (2005). Mathematical problem- solving profiles of students with mathematics disabilities with and without comorbidity reading disabilities. *Journal of learning Disabilities*, 35, 563-574.

- Fuche, L. Owen, R. (2002). Mathematical problem – solving strategy instruction for third grade students with learning disorder. *Journal of remedial and special education*, 5, 268-279.
- Geary, D.C. (2006). Role of cognitive theory in the study of learning disability in mathematics. *Journal of learning Disabilities*, 38, 305-307.
- Gersten, R. Jordan, N & Flojo, J.R. (2005). Early identification and interventions for student with mathematics difficulties. *Journal of learning Disabilities*, 38, 293-304.
- Kollingian, J. & Sternberg, R. (1987). Intelligence, information processing and specific learning disabilities: A triarchic synthesis. *Journal of learning disabilities*, 20, 8-17
- montague, M. (1997). *Self-regulation and mathematics instruction*. learning disabilities research & practice, 22(1), 75-83.
- panoura, A. & philippou, G. christou, C. (2007). *young pupils, meta cognitive ability in mathematics*. department of Education, University of Cyprus. edrita@ucy.ac.cy. edphlip@ucy.ac.cy
- panoura, A. & philippou, G. (2007). *young pupils, meta cognitive abilities in mathematics in relation to working memory and processing efficiency*. University of Cyprus, Cyprus
- panoura, A. philippou, G. (2007). *the measurement of young pupils, meta cognitive ability in mathematics: The case of self- Representation and self- evaluation*. department of Education, University of Cyprus. edrita@ucy.ac.cy. edphlip@ucy.ac.cy
- panoura, A. philippou, G. (2007). *the developmental change of young pupils, meta cognitive ability in mathematics in relation to their cognitive abilities*. Cognitive development 22(2007). 149-164
- Paris, S.G. Cross, D.R. & lipson, m.y. (1984). Informed strategies for learning: A program to improve children's reading awareness and comprehension. *Journal of Educational psychology*, 76, 1239-1252.
- Rosenshine, B. (1986). *synthesis of research on explicit teaching*. Educational leadership, 43, 60-69
- saen, m. fuchs, R. (2005). *Self-regulation learning: monitoring learning from text*. Educational and psychology, 25, 13-19
- Rousselle, L. & Noel, m.p. (2007). *Basic numerical skill in children with mathematics learning disabilities: A comparison of symbolic non-symbolic number magnitude processing*. Cognitive, 102, 361-365.
- yip, M.C.W. (2007). *Different in learning and strategies between high and low achieving*.